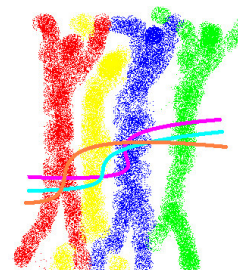

GRUNDTVIG " VOLWASSENENONDERWIJS "
GRUNDTVIG 2: LERENDE PARTNERSCHAPPEN

Bevorderen van sociale integratie via burgerschapsacties

EEN OVERZICHT VAN OPVATTINGEN IN DE VIER LANDEN

EUROPEES BURGERSCHAP

In 1992 heeft het Verdrag dat de Europese Unie instelt, een Europees burgerschap in het leven geroepen (artikel 17, ex-artikel 8).

Artikel 17 : "Er wordt een Europees burgerschap ingesteld. Burger van de Unie is elke persoon die de nationaliteit van een lidstaat van de Unie heeft. Het Europees burgerschap vult het nationale burgerschap aan en vervangt het niet."

Het Europees burgerschap is ondergeschikt aan de nationaliteit van één van de lidstaten van de Unie. Op deze wijze wordt elk individu dat de nationaliteit van een lidstaat heeft, beschouwd als Europees burger.

Het burgerschap van de Europese Unie erkent vier specifieke rechten :

- het recht op vrij verkeer en verblijf op het gehele gebied van de Unie;
- het actief en passief stemrecht bij gemeenteraadsverkiezingen en bij verkiezingen voor het Europese Parlement, in de lidstaat waar men verblijft;
- de diplomatieke en consulaire bescherming door de autoriteiten van elke lidstaat, als een individu zich bevindt in een land waar het eigen land niet is vertegenwoordigd;
- het recht van petitie en het recht zich te wenden tot de Europese ombudsman.

Het is belangrijk nogmaals te noteren dat het Europees burgerschap op geen enkele wijze het nationale burgerschap vervangt, maar deze aanvult. Deze complementariteit maakt het gevoel bij de burger van bij de Unie te horen tastbaarder.

Une définition non-formelle

"La citoyenneté européenne est avant tout un concept humaniste, fondé sur la construction d'une Grande Europe caractérisée par des différences culturelles, des différences dans la conception du système économique et par des réalités naturelles différentes, mais unie par le sentiment d'appartenance à une civilisation commune.

C'est sur la base d'une culture démocratique partagée que cette Grande Europe se construira elle-même et que les européens se reconnaîtrons eux-mêmes en tant que citoyens de l'Europe."

(Groupe d'étude de la Commission Européenne travaillant sur "Construire une citoyenneté européenne par l'éducation et la formation)

Bibliographie

- ◆ Le Traité d'Amsterdam, Citoyenneté de l'Union européenne
<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fr/lvb/a12000.htm>
Introduction
Historiques
Les ajouts du Traité d'Amsterdam
- ◆ Citoyenneté de l'Union, Monique Lambert, Centre Européen du Civisme, Bruxelles
- ◆ Citoyenneté de l'Union, Deuxième rapport sur la citoyenneté de l'Union :
http://europa.eu.int/comm/internal_market/fr/update/report/citfr.htm
- ◆ Citoyenneté de l'Union,
<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fr/lvb/l23001.htm>
- ◆ Des citoyennetés des Européens à la citoyenneté européenne, An Hermans, ex-membre du PE, texte en langue néerlandaise, 1997
- ◆ Apprentissage de la citoyenneté active :
www.europa.eu.int/comm/education/citizen/citiz-en.html
- ◆ Le rôle de la société dans la gouvernance européenne, Pier Virgilio Dastoli, porte-parole du Forum Permanent de la Société Civile, 2001

- ◆ Citoyenneté et Nationalité – Les identités nationales et citoyennes face à l'immigration, La Revue Nouvelle, avril 1994
- ◆ Les multiples facettes de la citoyenneté – Pour une clarification du concept, Etude sur la citoyenneté , Contribution au rapport du CUCES –Universités de Nancy, pour la Commission européenne DG XXII, 1997
- ◆ The concept of European citizenship, Ingolf Knudsen, Denmark, 1995

Autres articles

- ◆ Education for Democracy in Ukraine, Svetlana POZNYAK and Ruud VELDHUIS, 2000
- ◆ Education for Democratic Citizenship : dimensions of citizenship, core competencies, variables and international activities, Ruud Veldhuis, Instituut voor Publiek en Politiek, Amsterdam,

Liens avec des sites web :

www.activecitizenship.org/

www.fresno.edu/sps/minkler/index.html

www.apsanet.org/CENnet/ (network)

www.civiced.org/civitasexec.html (curriculum framework)

www.civiced.org/articles.html (articles)

www.politeia.net (Politeia Network for Citizenship and Democracy in Europe – Newsletter)

BURGERSCHAP

BURGERSCHAP : RECHTEN EN Plichten

Burger :

1. In de Oudheid, lid van een stad die het recht had mee te stemmen in de publieke bijeenkomsten (soort Gemeenteraad).
2. Inwoner van een land.

Burgerschap : Kwaliteit van het burger-zijn. Modern burgerschap berust op het principe van de universaliteit : zij wordt toegekend aan om het even welk lid van het politiek corps, als hij beantwoordt aan bepaalde criteria, zoals de leeftijd. Zij breekt daardoor met de maatschappijen uit het Ancien Regime, die gebouwd waren op hiërarchieën en pretendeerden "natuurlijk" te zijn.

Volgens het Republikeinse concept dat sinds de Revolutie in Frankrijk Van kracht is, houdt het feit van burger te zijn in dat er rechten en plichten zijn.

De rechten zijn bevestigd in de Preambule van de Grondwet van 1958. De tekst herneemt de vrijheden vermeld in de Verklaring van de Rechten van de Mens en van de Burger in 1789, zoals,

- individuele vrijheid
- vrijheid van vereniging
- vrijheid van meningsuiting
- politieke vrijheid
- persvrijheid

en de economische en sociale rechten die in de Grondwet van 1946 zijn opgenomen, zoals

- recht op arbeid
- recht op onderwijs
- stakingsrecht
- recht op mobiliteit
- recht op bescherming van de gezondheid

De burgerlijke plichten gaan hand in hand met de rechten en vrijheden die aan alle burgers worden toegekend :

- respecteren van wetten en regels, de wetten kennen en begrijpen;
- stemmen, dat betekent in de praktijk een deel van zijn rechten overdragen aan derden;
- bijdragen aan de publieke uitgaven;
- deelnemen aan de verdediging en aan de welvaart van het land.

Sommige van deze plichten worden vrijwillig uitgeoefend en laten de burger in de gelegenheid op vrijwillige basis mee te doen aan het dagelijkse leven en aan het beheer van het land. Andere plichten zijn opgenomen in de wet en zijn onderworpen aan een controle : belastingen betalen, ...

ACTIEF BURGERSCHAP / BURGERSCHAP IN DE PRAKTIJK

In zijn algemeenheid klinkt in de verklaringen van politici en in de media de opvatting door dat het concept van burgerschap vandaag vooral gebruikt wordt als het gaat om de sociale integratie van "moeilijke" groepen, veelal immigranten.

Men beveelt een aanpak van "burgerschapspraktijk" aan om de problemen op te lossen die te maken hebben met discriminatie, geweld, sociale uitsluiting.

Het begrip burger krijgt daardoor de betekenis die ook begrippen insluit als humaniteit, het sociale, vrijwilligheid, vrijheid, verantwoordelijkheid voor zijn daden, etc. :

Deze begrippen kunnen van toepassing zijn op b.v.:

- bedrijven : die niet alleen aandacht hebben voor duurzame ontwikkeling en winstmaximalisatie niet als enig doelstelling heeft, maar b.v. ook een bijdrage levert de sociale inclusie van de meest gedepriveerden;
- burgers die hun huisvuil en afval scheiden en hun snelheid matigen in de bebouwde kom;
- vrijwilligers die in hulporganisaties een deel van hun vrije tijd besteden;
- burgers die simpelweg hun burgerplicht uitoefenen door te gaan stemmen.

Zelfs als het gebruik van de term burgerschap zich van de oorspronkelijke betekenis verwijderd, kan men toch vaststellen dat in alle gevallen sprake is van actief zijn, van een rol spelen in de opbouw van de samenleving.

De ervaringen met "burgerschap in praktijk" als remedie voor alle kwalen in de maatschappij, worden veelvuldiger en veelzijdiger. Allerlei bewegingen in de maatschappij nemen meestal het initiatief en de overheden verlenen daarbij veelal financiële steun.

De resultaten van deze acties zijn in het algemeen positief in de zin dat ze goed geleid worden en dat de deelnemers zich actief engageren in de realisatie en dat personen uit de onmiddellijke omgeving steun hebben verleend.

Maar het veel moeilijker de impact te meten op de langere termijn. Vaak is er geen vervolg op de actie, omdat de financiële steun niet verder gaat dan de eerste actie.

In zijn algemeenheid gesteld kan men zeggen dat een kapitalisatie, een verzameling van geslaagde acties ontbreekt, om voort te borduren op de goede praktijkvoorbeelden.

BURGERSCHAP

Onder burgerschap verstaat men in strikte zin, het horen van een individu bij een politieke gemeenschap, die civiele, sociale en politieke rechten garandeert in ruil voor respect van precies afgebakende plichten.

De Grondwet van de Italiaanse Republiek bepaalt de fundamentele rechten van de Italiaanse burger :

- de persoonlijke vrijheid
- de vrijheid van mening en vrijheid van meningsuiting
- het recht om te stemmen
- het recht op bescherming van de gezondheid
- het recht om te staken
- de vrijheid van vereniging (politiek, sociaal, vakbond, ...)
- de vrijheid van godsdienst
- het recht op onderwijs
- het recht op arbeid en op ondersteuning van de overheid in geval van werkloosheid
- het recht op privé-eigendom en op het stichten van eigen onderneming

Als plichten van de Italiaanse burger zijn voorzien:

- de plicht om het land te verdedigen
- bijdragen aan de publieke uitgaven
- trouw aan de wetten van de Republiek

Al jaren zijn discussies gaande in Italië over het concept van burgerschap. De debatten leiden tot een uitbreiding van de begrippen : niet enkel is dan sprake van een juridisch en formeel criterium maar een concept dat een appel doet thema's zoals identiteit, actieve participatie, en rechten en plichten op verschillende niveaus.

In elk geval wordt in de discussies de relatie tussen burgerschap en immigratie gemaakt. Meer en meer komt een "simpel" begrip van burgerschap op de voorgrond : men is ofwel "binnen" (=staatsburger) of "buiten" (=buitenlander).

Het nieuwe idee van burgerschap – wat in feite een vorm van primitief burgerschap is – gaat uit van de tegenstelling inclusie en exclusie. Er wordt dus een scheidslijn getrokken tussen binnen en buiten. De hele kwestie van immigratie wordt herleid tot de vraagstelling van naturalisatie en de voorwaarden tot naturalisatie.

Uit recente onderzoeken is voortgekomen dat er weliswaar een vraag naar naturalisatie aanwezig is, maar dat vooral nieuwkomers geen aanspraak maken op de Italiaanse nationaliteit. Meer en meer gaan er stemmen op om de mogelijkheid te openen van een partieel burgerschap, met andere woorden de nieuwkomer kan dan genieten van alle rechten zonder de Italiaanse nationaliteit aan te nemen. Deze optie heeft het risico in zich om het geheel van politieke, sociale en burgerrechten in tweeën te knippen, met als gevolg een soort tweederangsburgerschap voor immigranten..

ACTIEF BURGERSCHAP

Onder actief burgerschap verstaat men de toegang tot een actieve rol van de burgers aan het besturen van de maatschappij waartoe men behoort.

Het belangrijkste middel om de participatie van de burger mogelijk te maken is zonder twijfel de deelname aan de verkiezingen, wat in Italië, in tegenstelling tot andere Europese landen, uitsluitende is voorbehouden aan Italiaanse staatsburgers.

De Texte Unique, goedgekeurd in 1998, geeft aan immigranten de mogelijkheid om op een intermediaire wijze te participeren aan het politieke leven, namelijk door actief te worden in de vakbondsorganisaties en andere consultatieve organen. Op deze wijze hebben de verenigingen van immigranten de mogelijkheid te participeren aan het beheer van projecten aan sociale activiteiten.

Deze tekst, voorstel van wet, is aan het Parlement gepresenteerd in 1997. Voorzien was, in artikel 38, stemrecht te verlenen bij lokale verkiezingen aan buitenlanders die over een verblijfsvergunning beschikken (en dus meer dan 5 jaar in Italië verblijven). Dit artikel en overigens het gehele wetsvoorstel heeft het niet gehaald.

Nochtans, volgens de wet nr. 142 van 1990 die aan steden op bepaalde terreinen autonomie geeft, hebben een aantal steden onder meer Turijn en Bologna aan buitenlanders met een statuut de mogelijkheid gegeven mee te doen aan lokale verkiezingen.

In een reeks andere steden heeft men geëxperimenteerd met electorale participatie aan lokale organen die als consultatieve organen een rol kunnen spelen om de gemeenteraad te adviseren over problemen die met immigratie te maken hebben. Ook zijn er vertegenwoordigers gekozen door de immigranten die tussenbeide kunnen komen in de gemeenteraad, maar geen echt stemrecht.

Artikel 1 van de Grondwet stipuleert dat "allen die zich in Nederland bevinden als gelijken worden behandeld": "Elke discriminatie op basis van religie, overtuigingen, ras, geslacht, ... is verboden".

Artikel 2 van de Grondwet zegt :

1. "De Wet regelt wie Nederlander is.
2. De Wet bepaalt de toelating en uitzetting van vreemdelingen."

De rechten en de plichten, die verbonden zijn met het burgerschap, dit wil zeggen met de Nederlandse nationaliteit, kunnen in 4 categorieën worden ingedeeld :

- **De politieke en juridische dimensie.** Het politieke burgerschap refereert aan de politieke rechten en plichten in het politieke systeem.
- **De sociale dimensie.** Het sociale burgerschap refereert aan de relaties tussen de individuen van een samenleving.
- **De culturele dimensie.** Het culturele burgerschap refereert aan het bewustzijn deel uit te maken van een gemeenschappelijk erfgoed.
- **De economische dimensie.** Het economisch burgerschap refereert aan de relaties van een individu op de arbeidsmarkt en op de consumptiemarkt; dit impliceert het recht op arbeid en op een minimaal bestaansniveau.

ACTIEF BURGERSCHAP

De Nederlandse samenleving wordt sinds de jaren zestig gekenmerkt door het "participatieve model". Het model waarbij de democratie uitsluitend gedefinieerd wordt als behorend tot het publieke domein, tot het parlement of de regering, volstaat niet. De hogere scholingsgraad van de bevolking heeft als secundair effect dat de burgers willen participeren en ook "uitgenodigd" worden om op alle domeinen van het leven en van de samenleving te participeren (in de familie, in het verenigingsleven, in de bedrijven, in het politieke leven, etc.)

Het niveau van actief burgerschap is direct verbonden met de kwaliteit van de politieke vorming. Politieke vorming of burgerschapsvorming wordt in Nederland georganiseerd als een apart vak (Maatschappijleer) of als onderdeel van het vak Geschiedenis.

POLITIEKE VORMING OF BURGERSCHAPSVORMING

Doel

Het doel van de burgerschapsvorming is de burgers aan te sporen actief te participeren in de civiele maatschappij en op alle plaatsen waar in een constitutionele democratie beslissingen worden genomen.

Aspecten

- Kennis
- Attitudes en opinies / opvattingen
- Intellectuele competenties
- Participatieve of sociale competenties

BURGERSCHAPSVORMING IN HET NEDERLANDSE ONDERWIJS

De vakken Maatschappijleer of Geschiedenis vormen uiteraard een onderdeel van de grote doelen van het onderwijs : bevorderen dat een burger de waarde van democratie respecteert en bevorderen dat de burger zijn rol als actief burger ook daadwerkelijk kan opnemen, zowel op nationaal als op internationaal niveau,

De thema's van het vak Maatschappijleer liggen op de volgende terreinen :

- Socialisatie en educatie, wat ertoe moet bijdragen dat inzicht ontstaat in socialisatieprocessen en in de rol van de media.

- De omgeving, het dagelijkse leven en de sociale relaties, relaties tussen de geslachten, de verschillende wijzen van samenleven, milieuproblemen.
- Werk en vrije tijd : sociale en economische problemen.
- Technologie en maatschappij : technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen als sociale factoren.
- Politieke structuren en politieke processen : het politieke systeem, de wijze waarop politieke besluiten tot stand komen, politieke ideologieën, het juridische systeem, criminaliteit,.
- Internationale relaties : de politieke, sociale en economische verwevenheden en afhankelijkheden.

In Nederland concentreert het debat over de integratie van buitenlanders die zich definitief in Nederland willen vestigen, op de twee volgende vragen :

Moet de verplichting om Nederlands te leren strakker worden : te behalen niveaus vastleggen, controles op het volgen van de cursussen, examens ?

Moeten buitenlanders niet net zo goed als Nederlanders de geschiedenis van Nederland en van zijn bewoners leren kennen? (Geschiedenis als het collectieve geheugen van een volk)

BURGERSCHAP

Burgerschap : de kwaliteit van een lid van een natiestaat, toegekend door geboorte of door specifieke juridische procedures in geval van migratie van de ene staat naar een andere.

Zij geeft rechten en plichten :

De rechten:

Burgerlijke

- recht op vrije meningsuiting
- toegang tot informatie
- vrijheid van vereniging
- gelijkheid voor de wet

Politieke

- recht om te stemmen
- vrije verkiezingen
- recht om zich kandidaat te stellen

Sociaal-economische

- welvaart en welzijn
- recht op arbeid
- sociale zekerheid

De plichten

In de Grondwet van Roemenië, artikel 4, ("Eenheid van het volk en gelijkheid onder de burgers") wordt gestipuleerd dat Roemenië "het vaderland, gemeenschappelijke en ondeelbaar is van alle burgers, zonder onderscheid van ras, nationaliteit, etnische origine, taal, godsdienst, geslacht, opinie, politieke opvattingen of sociale afkomst."

Artikel 6 "Recht op een identiteit" maakt duidelijk dat de staat het recht erkent en garandeert aan personen die behoren tot nationale minderheden om hun identiteit verder te ontwikkelen, zowel etnisch, cultureel, taalkundig of religieus.

Volgens de Grondwet van Roemenië zijn alle Roemeense burgers gelijk en worden ze niet gediscrimineerd voor de wet. Zij hebben dezelfde rechten en plichten. De burgers zijn gelijk voor de wet en voor de publieke autoriteiten, zonder privileges en zonder discriminatie. (Artikel 16 : Fundamentele rechten, vrijheden en plichten)

Door de Beslissing HG 430 van 2001 heeft de Regering een **Strategie voor de verbetering van de situatie van Roma (Zigeuners)** uitgevaardigd. Daarin wordt de participatie van zigeuners aan het economische, sociale, culturele, educatieve en politieke leven van de samenleving gestipuleerd. Deze bevolkingsgroepen worden betrokken in bijzondere steunprogramma's, in programma's van gemeenschapsontwikkeling en in preventie van discriminatie door overheidsinstellingen. Men wil ook vooral de toegang tot allerlei diensten van de maatschappij stimuleren, beroepsopleidingen toegankelijk maken en een intellectuele en sociale elite vormen. En tenslotte wil men het (negatieve) beeld bij de bevolking proberen te wijzigen door een beroep te doen op de principes van tolerantie en solidariteit. Deze strategie strekt zich uit over 10 jaar, van 2001 tot 2010 en viseert de 10 volgende domeinen : administratie en gemeenschapsontwikkeling, huisvesting, sociale zekerheid, economie, justitie en publieke veiligheid, bescherming van het kind, educatie en onderwijs, cultuur en eredienst, communicatie en actief burgerschap. Om de Strategie in gang te zetten, heeft men nationale en lokale structuren voorzien, op het niveau van de administratie, maar ook van wetenschappelijk onderzoek. Men wil een bijzonder accent leggen op de samenwerking tussen overheid en niet-gouvernementele organisaties. Los van de activiteiten om de infrastructuur op de terreinen van educatie en onderwijs, de gezondheid en de cultuur op een hoger peil te krijgen, richt men zich op de participatie van zigeuners aan het sociale leven. Deze politiek krijgt vooral een lokale uitwerking in de hoop dat de zigeuners zich daar waar ze leven sociale contacten opbouwen met de meerderheid van de plaatselijke bevolking.

BURGERSCHAP IN DE PRAKTIJK

Hoofdstuk 3 van de **Strategie voor de verbetering van de situatie van de Roma** “Doelstelling en algemene taakstelling” toont aan dat, om de levenscondities van zigeuners te verbeteren, het nodig is de deelname van deze groepen aan het sociale, economische, culturele, educatieve en politieke leven te verhogen. De regering wil projecten ontwikkelen in de eerder geciteerde 10 domeinen. Gemeenschapsontwikkeling staat voorop.

Het Hoofdstuk “Justitie en publieke veiligheid” voorziet in de ontwikkeling van juridische educatieve programma's en preventieactiviteiten.

Het Hoofdstuk “Educatie” stelt programma's voor die ouders ondersteunen om deel te nemen aan buitenschoolse programma's. In hetzelfde hoofdstuk worden jongeren aangemoedigd en ondersteund om hogere studies te volgen. Deze “elite” zou dan later sleutelposities kunnen innemen in de administratie en in verschillende maatschappelijke organisaties.

Het Hoofdstuk “Communicatie en publieke implicatie” vermeldt programma's op het terrein van burgerschapsvorming en voorlichting aan de zigeuners. De media worden aangemoedigd in te gaan op de actuele situaties en te wijzen op de behoeften van de zigeuners op de volgende terreinen : educatie en onderwijs, gezondheidsvoorlichting en –onderwijs, het wettelijk statuut van de zigeuners, cultuur, etc. en dit op een realistische wijze te brengen zonder enig vooroordeel.

INTEGRATIE

INTEGRATIE

Integratie : actie om een deel onder te brengen in het geheel.

Op de schaal van de maatschappij zorgt de integratie ervoor dat de coördinatie van de diverse samenstellende delen om de werking van het geheel goed te laten verlopen. Een maatschappij wordt als geïntegreerd beschouwd als zij gekenmerkt wordt door een hoge mate van sociale cohesie.

Voor het individu opent de integratie de interacties met de leden van een maatschappij met het doel te komen tot een gevoel van identificatie met de groep en met haar waarden.

De integratie veronderstelt de realisatie van verscheidene voorwaarden :

- een hechte onderlinge afhankelijkheid tussen de leden van een zelfde maatschappij in een dynamische uitwisseling;
- een actieve deelname aan het geheel van de activiteiten van die maatschappij en niet alleen aan haar economie en aan zekere voordelen;
- adhesie aan de regels en aan de waarden van de maatschappij (waarin men terecht komt);
- het respect voor alles wat deel uitmaakt van de eenheid en de integriteit van de maatschappij waarvan hij nu deel gaat uitmaken.

In Frankrijk gaat het bij de notie integratie vooral om de geïmmigreerden. Tot op de dag van vandaag verloopt de integratie op individuele basis, via de taal, kennis van de cultuur en deelname aan het sociale leven. De geïmmigreerde moet als het ware opgaan in de maatschappij die hem ontvangt. Het particularisme van elk persoon blijft gereserveerd tot de privé-sfeer. Dit Franse model heeft goed gefunctioneerd met bevolkingsgroepen die uit Europese landen kwamen. Het is op grenzen gestuit met groepen uit Afrika en Azië.

De overheid heeft daarop een nieuwe aanpak geadopteerd. In 1993 zegt de Hoge Raad voor de Integratie : “(zij = overheid) wil de actieve participatie bevorderen aan de maatschappij van alle mannen en vrouwen die zich definitief in Frankrijk willen vestigen, beseffend dat er specifieke culturele karakteristieken bestaan, maar dat het accent zal worden gelegd op de overeenkomsten in de eenheid van rechten en plichten, om de cohesie te garanderen.”

In 1998 heeft de Minister van Arbeid en Solidariteit een nieuwe integratiepolitiek vastgesteld die op drie principes stoelen :

- een enkele plaats (loket) voor het onthaal;
- strijd tegen discriminatie
- mogelijkheid tot naturalisatie binnen een beperkte termijn

ASSIMILATIE

Onder assimilatie wordt verstaan het unilateraal proces waarvan het uiteindelijke resultaat zal zijn een perfecte conformiteit op alle terreinen (sociaal, cultureel) met de ontvangende maatschappij. Het is het verlaten van de eigen culturele identiteit om de dominante cultuur over te nemen.

De individuele assimilatie door de school en de andere instituties was lange tijd het doel van het Franse integratiemodel. In dit model berust de nationaliteit, het burgerschap essentieel op de erkenning van het “droit du sol” en op het laten verdwijnen van alle specificiteiten naar de privé-sfeer.

Op dit moment is dit model verlaten door de overheid ten voordele van het model van integratie.

INPASSING

Daarmee wordt bedoeld dat een individu evolueert van een geïsoleerde en zelfs gemarginaliseerde situatie naar een situatie die gekarakteriseerd wordt door voldoening schenkende uitwisselingen tussen het individu en zijn omgeving.

Voor de geïmmigreerde is dit het eerste element in de richting van integratie. De inpassing bestaat uit het vinden van zijn plaats in de groep of in de samenleving. De ontvangende maatschappij erkent aan de buitenlander een plaats in de economie en een sociaal en cultureel kader en "gunt" hem als het ware, tenminste gedeeltelijk, zijn oorspronkelijke identiteit en zijn culturele karakteristieken en zijn levenswijze.

In Frankrijk blijft de term inpassing vooral beperkt tot het sociale domein. De wet van 01.12.1998 waarin de "Sociale Minimumuitkering van Inpassing" wordt geregeld, definieert tevens wie er gebruik van kan maken: "Elke persoon die, om redenen van leeftijd, fysieke of psychische toestand of om economische redenen, niet in staat is te werken, heeft het recht convenabele middelen van bestaan te verkrijgen. De sociale en professionele inpassing van personen in een moeilijke situatie zijn een nationale plicht."

De overheid ziet de integratie vooral verlopen via deelname aan de arbeidsmarkt. Zij is de basis van elke toekomstige integratie. Als acties worden voorgesteld:

- professionele inpassing
- beroepsopleiding
- toegang tot de arbeidsmarkt
- positieve discriminatie (door b.v. arbeidsbureaus)

DISCRIMINATIE

Frankrijk is verbonden met andere Europese landen in de strijd tegen discriminatie. Het Directief 2000/78/CE van de Raad van 29.06.2000 definieert de uitvoering van het principe van gelijke behandeling van alle mensen zonder onderscheid te maken naar ras of etnische afkomst.

Het Directief 2000/78/CE van de Raad van 27.11.2000 geeft een algemeen kader voor gelijke behandeling op het terrein van arbeid. In deze tekst wordt het onderscheid gemaakt tussen directe discriminatie (verschillende behandeling op basis van een precieze karakteristiek) en indirecte discriminatie (beslissing, een criterium of een praktijk die ogenschijnlijk neutraal zijn, maar toch een negatief effect kunnen hebben).

Deze oriëntaties worden concreet vertaald in programma's zoals het Communautair Initiatief EQUAL waarvan een van de doelen is de strijd tegen de discriminatie en sociale uitsluiting op de arbeidsmarkt.

In Frankrijk maakt de strijd tegen discriminatie deel uit van de drie maatregelen die de Minister van Arbeid en Solidariteit heeft vastgesteld. Nochtans, volgens een studie van CERQ (Connaissance de l'Emploi, des revenus et des coûts) zijn eenderde van alle banen, zowel in de publieke als in de privé-sector, niet toegankelijk voor buitenlanders van buiten Europa.

INTEGRATION

Onder integratie verstaat men de capaciteit om zowel de confrontatie aan te gaan als tot “uitwisseling” over te gaan – met het doel pariteit en participatie – over waarden, normen en houdingsmodellen, zowel van de kant van de immigranten als van de ontvangende maatschappij. Wanneer men in algemene termen spreekt over het concept integratie (tegenover de term assimilatie) hoort men een open uitwisseling, waarin bepaalde elementen van elke cultuur behouden zijn, terwijl andere na verloop van tijd veranderen. In deze zin is integratie opgevat als een project, een parcours, een proces dat zich bilateraal afspeelt, aan de kant van immigrant en aan de kant van de ontvangende maatschappij.

Dit proces geeft aan de nieuwkomers de kans actief deel te nemen aan het economisch, sociaal, cultureel en civiele leven van de maatschappij.

Voor wat betreft de theoretische modellen, refereert men in het algemeen aan vier typologieën:

1. **Model van assimilatie** : dat model voorziet de aanpassing van de immigrant aan de karakteristieken, tradities en gewoonten van de ontvangende maatschappij;
2. **Model van pluralisme** : het voorziet in de acceptatie van de immigranten met erkenning en ondersteuning van het specifieke. De etnische particulariteiten laten gescheiden gemeenschappen bestaan met erkenning van juridische en institutionele eigenheden. Het algemeen universeel recht laat de coëxistentie van verschillende culturen binnen een land bestaansrecht. Men maakt een onderscheid tussen de privé-sfeer waarin elk zijn eigen cultuur ontwikkelt en de publieke sfeer, gemeenschappelijk voor allen.
3. **Model van multiculturalisme** : zie dat onderdeel
4. **Model van interculturaliteit** : zie dat onderdeel

Om dit proces en hoe het in de praktijk werkt, te begrijpen, moet men rekening houden met een aantal dualismen wanneer men over relaties tussen groepen, personen en systemen praat :

- Dichtbij / verder af (zowel in termen van cultuur als van ruimte)
- Verbondenheid / “buiten zijn”
- Gelijkenis / anders zijn
- Inclusie / exclusie
- Integratie / scheiding
- Erkenning / afwijzing

ASSIMILATIE

Onder assimilatie verstaat men de aanpassing van de buitenlander aan de karakteristieken van de ontvangende maatschappij. De immigrant moet de cultuur en de tradities van het land van herkomst verlaten om de waarden, de normen en de gedragsmodellen van het nieuwe land te assimileren.

In tegenstelling tot de notie integratie stoelt dit model op de veronderstelde superioriteit van de cultuur van het ontvangende land en sluit de geleidelijke verdwijning in van de minderheidsculturen. In landen waar assimilatie in praktijk is gebracht, is het relatief gemakkelijk de naturalisatie te bekomen. Daardoor vermindert in de samenleving de acceptatie van culturele uitingen van personen voortkomend uit minderheidsgroepen.

DISCRIMINATIE / ISOLEMENT

Onder discriminatie verstaat het feit dat een verschillende behandeling toegepast wordt op bepaalde individuen of gemeenschappen (zoals bijvoorbeeld het weigeren van rechten of toegang tot bepaalde uitkeringen) op basis van motieven van etnische, taalkundige, religieuze of culturele aard. Het isolement sluit contacten uit en relaties met de omgeving, en kan het gevolg zijn van discriminatie.

Voor de Italiaanse wet wordt discriminatie als volgt omschreven : elke houding of gedrag, direct of indirect, die een verschil maakt, een restrictie inhoudt, gebaseerd op ras, huidskleur, nationale of etnische origine, gebruiken en religieuze praktijken, die als doel hebben of als effect het vernietigen of in vraag stellen van de erkenning van fundamentele rechten en vrijheden op de terreinen van de politiek, het sociale en het culturele.

INTEGRATIE

Volgens een recente telling herbergt Nederland een kleine 1,5 miljoen allochtonen, die worden gerekend tot de doelgroepen van het minderhedenbeleid. Dat is ongeveer 9% van de Nederlandse bevolking. De landen van herkomst zijn dan Turkije, Marokko, Suriname, Antillen. Niet Amerika, niet Zweden.

Voorspeld wordt dat in 2015 12% van de bevolking, dat is ongeveer 2 miljoen uit deze doelgroep afkomstig is. 40% van hen zijn asielmigranten uit de Derde Wereld. Belangrijk is ook dat in 2015 ongeveer de helft van de bevolking in de vier grote steden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht) allochtoon zal zijn.

Integratie – of juist assimilatie – van buitenlanders was tot in de 60^e jaren van de 20ste eeuw geen probleem. Politieke vluchtelingen in de 16de eeuw uit Vlaanderen, later Hugenoten uit Frankrijk, mensen uit Indonesië na WO II, mijnwerkers uit Polen, Joegoslavië en Italië zijn volkomen geassimileerd.

De integratie van de “Nederlandse minderheden” (katholieken, homofielen, arbeiders) is geslaagd. In Nederland verloren standen en klassen hun scherpe kanten. De Nederlandse samenleving is in hoge mate “egalitair”. Voor de nieuwe golf van buitenlandse werknemers uit Turkije en Marokko in de jaren 60 van de 20ste eeuw heeft de politiek zich niet gericht op integratie in de Nederlandse samenleving. Men ging er van uit dat deze werknemers slechts tijdelijk hier zouden verblijven.

INTEGRATIE MISLUKT

De integratie van de “nieuwe” buitenlanders (uit niet-westerse landen) wordt de laatste tijd als mislukt gezien. Er dreigt een etnische onderklasse te ontstaan: werkloosheid, armoede, schooluitval, criminaliteit. (Er zijn succes verhalen maar dat zijn individuele uitschieters die de algemene regel bevestigen).

Het gaat om enorme aantallen achterblijvers en kanslozen die de Nederlandse samenleving in toenemende mate zullen belasten. Er is eerder sprake van segregatie. De ideologie van de multiculturele samenleving leidt tot sociale uitsluiting, stellen de heftigste critici.

De bewering stoelt vooral op het gegeven dat integratie in onderwijs en arbeidsmarkt mislukt is. (En dit ondanks maatregelen van de regering om positieve discriminatie op de arbeidsmarkt in te voeren).

DISCRIMINATIE

Discriminatie = ongelijk behandelen van personen of groepen op basis van kenmerken, zoals afkomst, kleur, geslacht, seksuele geaardheid, godsdienst, taal of politieke overtuiging is in Nederland bij de Wet verboden.

Politieke partijen die openlijk voor discriminatie en racisme zijn, hebben in Nederland nooit vaste voet aan de grond gekregen.

De plotse opkomst van het fenomeen Pim Fortuyn in de Nederlandse politiek (2001-2002) heeft een einde gemaakt aan de mythe van Nederland als tolerant land. De Islam werd door Pim Fortuyn “een achterlijke godsdienst” genoemd. Voor het eerst werd openlijk de relatie gelegd tussen allochtonen en de hoge criminaliteit. De lijst Pim Fortuyn behaalde bij de parlementsverkiezingen op 15 mei 2002 26 zetels (van 150) zonder de op 06 mei vermoorde leider.

INTEGRATIE

Sociale integratie is het proces waarin men een functioneel evenwicht realiseert tussen individu of een groep en het specifieke of algemene sociale milieu.

“De geïntegreerde” kan een persoon, een groep personen, een sociale categorie, etc. zijn.

De fasen van integratie zijn : de installatie, de adaptatie, de participatie en de eigenlijke integratie.

Er zijn twee typen van integratie :

- de integratie door middel van assimilatie van de cultuur in een ander systeem, in een andere cultuur;
- integratie door middel van wederzijdse verandering : twee systemen veranderen door interactie met het oog op een optimale situatie.

Een beleid van integratie wordt gekenmerkt door de eliminatie van formele obstakels en van discriminatie.

In hoofdstuk III “Algemene doelen” van de **Strategie voor de verbetering van de situatie van de Roma** stelt de regering voor fors de beroepsopleiding te ondersteunen en bij te dragen aan de ontwikkeling van een intellectuele en economische elite binnen de Roma gemeenschappen, waardoor de integratie versneld kan worden.

Hoofdstuk “Economische vooruitgang” stelt een reeks van maatregelen voor op het terrein van beroepsvoorlichting en counseling om de ontwikkeling van traditionele beroepen die door de markt gevraagd worden te bevorderen. Daarnaast voorziet het in financiële steun voor specifieke aspecten van de Roma cultuur door middel van oprichting van kleine en middelgrote ondernemingen (met inschakeling van vrouwen). De reductie van werklozen binnen deze groep wil men bereiken door een soort positieve discriminatie : speciale steun aan ondernemingen die Roma in dienst nemen.

Voor de Roma gemeenschappen die op het platteland leven wil men programma’s opzetten om de Roma in staat te stellen eigenaar te worden van de gronden, waardoor ze –versterkt- agrarische activiteiten kunnen ontplooien.

ASSIMILATIE

Onder **assimilatie** verstaan we het proces waardoor een groep in staat is de waarden, de normen en de modellen van gedragshoudingen of levensstijlen van een andere groep waarmee men samenleeft, te “pakken”, te verinnerlijken en toe te passen.

Men maakt het onderscheid tussen culturele assimilatie door acculturisatie (het verdwijnen van de eigen cultuur, etc.) en structurele assimilatie (de aanvaarding van nieuwe leden door de integrerende maatschappij zonder verschillen in rollen en sociale status).

De politiek van de Roemeense overheid gaat niet in de richting van assimilatie van de Roma bevolking en opgaan in de Roemeense meerderheid.

INPASSING

Een groot deel van de Roma bevolking heeft geen identiteitspapieren, noch andere geldige documenten, zoals b.v. een geboorteakte. Om die reden kunnen volwassen Roma derhalve niet deelnemen aan verkiezingen, kunnen ze geen gebruik maken van allerlei voorzieningen zoals sociale verzekeringen en hulpprogramma’s voor hun kinderen en kunnen ze geen eigendommen kopen of verkopen.

De werkelijkheid laat zien dat een derde van de Roma geen regelmatig werk heeft, en daarvan heeft slechts de helft een baan waarvoor een kwalificatie vereist is. Slechts een klein deel van de kinderen gaat naar school en analfabetisme is een probleem bij eenderde van de volwassen bevolking boven 45.

AANPASSING

Aanpassing :een verandering binnen een individu door contact met de omgeving, met het effect dat verschillen kleiner worden of zelfs helemaal verdwijnen.

De sociale aanpassing van het individu aan de culturele, economische of zelfs d biologische omgeving leidt vaak een proces in van verwerping en agressie.

De aanpassing aan de omgeving verloopt via acties in het educatieve systeem, in de wereld van de arbeid en via de menselijke contacten.

Gezien de vele en complexe problematiek van de Roma verkiest de regering voor een aanpak van consensus. Het geheel van de Strategie voor de verbetering van de situatie van de Roma is gebaseerd op dat principe. De programma's worden ontwikkeld in harmonie met de Roma gemeenschap, of althans met representatieve vertegenwoordigers van de Roma gemeenschap. Voor de inhoud daarvan verwijzen we naar andere onderdelen.

DISCRIMINATIE

Discriminatie : de ongelijke behandeling van individuen en groepen op basis van enkele criteria, zoals deel uitmaken van of betrokkenheid bij etnische, raciale, religieuze of sociale (klasse) groeperingen en culturen. De term wordt gebruikt om de houding en acties te beschrijven van de dominante meerderheid ten opzichte van een gedomineerde minderheid en houdt tevens een vooroordeel in tegenover een persoon of groep.

Factoren die discriminatie bevorderen : te weinig kennis over de andere, de veralgemening van zijn eigen levenservaringen.

In de **Strategie voor de verbetering van de situatie van de Roma** wordt het feit geconstateerd dat gedurende de gehele geschiedenis de Roma het slachtoffer zijn geweest van discriminatie, wat diepe sporen heeft nagelaten, zowel bij de gemeenschap van de Roma als bij de dominante groep van Roemenen. Voor de concrete maatregelen ter bestrijding van discriminatie van de Roma, verwijzen we naar andere onderdelen.

DE CULTUUR

MULTICULTURALITEIT / PLURICULTURALITEIT

Het concept multiculturaliteit is in Canada ontstaan in de jaren 60. De term is het resultaat van een politieke keuze die gestoeld is op de erkenning van de culturele verschillen door het opzetten van specifieke voorzieningen. Door deze politiek worden de culturele

verschillen verzekerd van een zekere representativiteit in de politieke realiteit. Het is een pragmatisch antwoord op de problemen die in praktisch alle industriële samenlevingen zijn ontstaan.

In West-Europa viel het gebruik van de term multiculturalisme samen met de overgang van tijdelijke economische migratie (gastarbeiders) naar een permanent verblijf van allerlei bevolkingsgroepen uit Islamitische landen. Deze groepen worden beschouwd als het meest verwijderd van de westerse cultuur.

In Frankrijk verwijst het begrip multiculturalisme vooral naar groepen die uit een ex-kolonie van Frankrijk komen en geacht worden een gemeenschappelijke levenswijze en cultuur te hebben. Uit de hergroepering rond de nationaliteit en / of godsdienst vloeien specifieke eisen voort. Omdat Frankrijk aan de verdediging van de eenheid van de natie en de universaliteit van de burgerrechten gehecht is, wordt dit systeem, wat verwijst naar het Amerikaanse sociale systeem, verworpen door de overheid en de intellectuele elites.

Maar feitelijk aarzelt de politiek, sedert de jaren 80, niet meer de Franse samenleving multicultureel en multiraciaal te noemen. Het komt er op aan de verschillen te integreren in de grote principes van de Republiek. Het mogelijk maken dat buitenlanders een vereniging conform de wet van 1901 oprichten geeft een wettelijk statuut aan organisaties die de cultuur en de identiteit bevorderen.

Sinds kort ondersteunt de overheid activiteiten die de diversiteit van de culturen als doelstelling hebben en die nu gezien worden als belangrijke voorzieningen in het kader van de integratie.

INTERCULTURALITEIT / INTERCULTURELE ATTITUDES

Het Franse model van integratie, namelijk assimilatie is al snel op zijn grenzen gestuit. De realisatie ervan is onmogelijk gebleken en is steeds minder wenselijk geacht. De ontmoeting van de twee culturen is niet gebaat bij de opslorping van de ene cultuur door de andere. Vandaar dat de reflectie al snel in de richting van interculturaliteit ging, om uit de impasse van assimilatie versus terugtrekking van de immigranten in hun eigen gemeenschap.

Interculturaliteit is op dit moment moeilijk te definiëren, alleen al omdat het begrip cultuur op zichzelf meervoudig is; de verschillende sectoren van de humane wetenschappen hebben elk hun eigen specifieke benadering. Wel is het mogelijk enkele principes te pomen die interculturaliteit beter belichten. Bij een cultuur behoren, betekent een relatie tussen individu, zijn identiteit en de andere, de groep. Het betreft groepen, het wordt doorgegeven, het evolueert en het draagt in zich een serie onbewuste elementen. Het is noodzakelijkerwijs het product van verschillende culturen. Het is een constructie op basis van elementen die een interactie kennen. Interculturaliteit wordt het samenwonen van twee systemen die constant in beweging zijn.

Nochtans, als is het concept moeilijk te definiëren, de interculturele situaties zijn in de praktijk wel realiteiten. Het komt er op aan ze te "managen". Men moet de opvatting overstijgen dat een cultuur meer geëvolueerd is dan een andere. Een enkel cultureel model kan in zijn eentje niet de werkelijkheid weergeven. In deze context wordt de interculturaliteit een manier van doen, een leerproces.

Concreet gesteld worden acties uitgevoerd in diverse sectoren. Bepaalde ondernemingen bieden aan hun leidinggevend kader modules die ze moeten sensibiliseren op het interculturele vlak. Maatschappelijk werkers en opleiders krijgen voortgezette opleiding opdat ze in staat gesteld worden met de conflicten die ze in hun werk tegenkomen effectief om te gaan.

Om de hindernissen tegenover de interculturele samenleving weg te werken, kunnen verschillende methodes gehanteerd worden :

- de vooroordelen identificeren
- zich op de hoogte stellen van het integratiebeleid
- valoriseren van de culturen van de landen van herkomst
- valoriseren van de bestaande knowhow

CULTURELE KENMERKEN

Het betreft hier alles wat de leden van een zelfde cultuur bindt en onderscheidt van een andere. De belangrijkste culturele kenmerken zijn :

- het bewustzijn van zijn identiteit en van het behoren bij een groep
- de taal
- het wonen, de architectuur
- de gewoontes en de religies
- de organisatie van het sociale leven en de relatie met de wereld van de arbeid
- de technologieën en de wijze van handel bedrijven

CULTURELE MODELLEN

Dit begrip wordt vooral gebruikt in antropologie en sociologie. Het maakt mogelijk met verschijnselen van acculturalisatie, en bij uitbreiding integratie, om te gaan als twee groepen met elkaar in contact staan. De veranderingen van het oorspronkelijke culturele model verwijzen naar de elementen uit de cultuur van het ontvangende land.

CULTURELE IDENTITEIT

De Franse opvatting van cultuur vindt haar oorsprong in de Eeuw van de Verlichting. De cultuur is een universeel proces dat de mens onderscheidt van het dier. Door de rede, de universele kennis, de wetenschappen, de kunst beheerst de mens de natuur en het toeval. Cultuur gaat samen met beschaving, vooruitgang en complexiteit.

De notie culturele identiteit komt voor het eerst voor in de context van de dekolonisatie en de erkenning van nationale eisen, na de Tweede Wereldoorlog. Culturele identiteit is onmiskenbaar een geheel van culturele trekken die eigen zijn aan een etnische groep (taal, religie, kunst, ...) die de groep een individualiteit verlenen, maar ook aan het individu het gevoel geven bij een groep te behoren. De notie berust dus op zowel objectieve als subjectieve criteria.

In Frankrijk, de culturele identiteit is opgeëist binnen de natiestaat zelf. Verschillende delen van wat de Franse identiteit genoemd zou kunnen worden verwijzen ook (en tezelfdertijd?) naar een andere verbondenheid. De aangevoerde criteria zijn in het algemeen cultureel van aard (taal, tradities) en vinden hun verankering in een bepaalde territoriale omgeving.

Bij de jonge immigranten is de identiteit die van het land van origine van hun ouders. Deze tendens vervaagt bij de jongeren die in Frankrijk zijn geboren. Een verblijf in het oorspronkelijke land van hun ouders versterkt bij deze groep eerder hun verbondenheid met de Franse samenleving en helpt hen punten te vinden die gemeenschappelijk geacht worden met de Fransen, dan het geval is met nieuwkomers.

CULTURELE IDENTITEIT / CULTUREEL MODEL

Onder Culturele identiteit verstaat men het geheel van culturele referenties (waarden, gedragsnormen, taal, gebruiken die eigen zijn aan een bepaalde gemeenschap), waardoor een individu of een groep zichzelf definieert, zich manifesteert en verlangt te worden erkend.

Dit concept is gebaseerd op psychosociologische noties. Indien de term identiteit verwijst naar de perceptie die elk individu van zichzelf heeft (het bewustzijn te leven als persoon, maar ook in relatie met anderen), dan is cultuur eerder het globale bezit van een individu en van sociale groepen in hun verbondenheid. Identiteit vertegenwoordigt een soort kruispunt tussen individu en maatschappij. Het is een punt waar men de kracht kan meten van het individu in relatie tot de collectiviteit waarin hij leeft, opgroeit, gesocialiseerd is en vertegenwoordigt derhalve in laatste instantie een product van het socialisatieproces.

De culturele identiteit van een persoon wordt vandaag de dag gedefinieerd door het dynamische geheel van zijn identificaties met verschillende culturele groepen. De multiculturaliteit voortgekomen uit de internationale migratiebewegingen vertegenwoordigt het meest zichtbare proces van voortgaande "inclusie" in de cultuur van elk van de elementen uit de verschillende culturen.

Men brengt nu de hypothese naar voren van het "planetaire dorp". Daarin zouden alle verschillen die bestaan teruggebracht kunnen worden tot individuele verschillen. In elk geval mogen de processen van "homogenisering" niet de behoefte aan identificatie en verbondenheid doen verdwijnen : op het sociale vlak lijkt het er op dat de relationele verknoppingen die een eigen stabiliteit kennen, nog versterkt worden door middel van de waardering die men geeft aan elementen uit de specifieke culturele identiteit.

MULTICULTURALITEIT / PLURICULTURALITEIT

In tegenstelling tot de notie interculturaliteit (die interactie en uitwisseling tussen personen van verschillende culturen voorziet in een optiek van gelijkheid, en dus de verschillen positief waardeert), verstaat men onder multiculturaliteit of pluriculturaliteit de gelijktijdige aanwezigheid van verschillende culturen binnen hetzelfde territorium.

Tussen de verschillende modellen van integratie die de landen hebben geadopteerd op het terrein van de immigratie, op basis van hun geschiedenis, van hun cultuur, van hun politieke, sociale en economische realiteit, spreekt men nu ook van het multicultureel model. Dit model is gebaseerd op de erkenning en het respect van de culturele verschillen van de diverse volkeren en op de theorie dat de verbondenheid met de eigen cultuur een wederzijdse verrijking betekent. Dit model sluit bij voorbaat uit dat een cultuur dominant is.

In het concept van multiculturaliteit onderscheidt men twee typologieën : het radicale multiculturalisme en het gematigde multiculturalisme.

In het eerste type wordt elke cultuur geaccepteerd zoals deze is, zonder waardecriteria. Voor wat betreft de praktijk, moet men signaleren dat een dergelijk type in geen enkel land in de praktijk bestaat.

Het tweede type steunt op de veronderstelling dat elke cultuur een gelijke "waardigheid" kent, maar dat er een soort verificatie en selectie plaats moet vinden, omdat er geen tegenstelling mag zijn met de universele rechten van de mens. Wij constateren dat dit model enkel in Zweden wordt toegepast, waar de geïmmigreerde groepen niet erg verschillen van de lokale bevolking in termen van culturele "nabijheid".

INTERCULTURALITEIT

Onder interculturaliteit verstaat men een systeem van relaties en uitwisselingen tussen personen met verschillen in waarden, taal, tradities en religies, die samenleven in een sociale gemeenschap.

De notie interculturaliteit identificeert een historisch en cultureel proces dat de gelijktijdige toepassing voorziet van twee fundamentele concepten die meestal gezien worden als tegenstrijdig en moeilijk met elkaar te verzoenen : gelijkheid en positieve waardetoekenning van de verschillen.

Het proces van opbouw van een culturele identiteit valt samen met het continue parcours van identificatie / differentiatie, dat noodzakelijkerwijs het bestaan van de andere voorziet. Er bestaat geen identiteit zonder de andere. Dit concept ligt aan de basis van het enigma intercultureel.

Het interculturele proces houdt niet op bij een pluralisme (waarin elk van de andere culturen worden erkend, maar iedereen feitelijk geïsoleerd van de andere leeft), maar ook niet gebaseerd is op het principe van assimilatie, waarbij, op basis van criteria van gelijkheid, de verschillen op de duur verdwijnen. Om succesvol te kunnen worden toegepast, heeft het model behoefte aan keuzes, die het ontstaan van “ruimten” voor ontmoeting en confrontatie tussen personen en groepen toestaan. Deze “ruimten” zijn bedoeld om een wederzijdse kennismaking op alle niveaus van het politieke, sociale, economische en culturele leven te bevorderen.

De principes die ten grondslag liggen aan de interculturaliteit zijn de volgende :

1. Interculturaliteit is niet een vorm van beperkende “middeling” tussen de verschillende culturen, maar vooronderstelt een permanente en productieve vergelijking tussen de culturele modellen;
2. De culturele diversiteit is een bron voor de groei van de samenleving en van personen;
3. Interculturaliteit kent, naast de acceptatie en het respect voor de andere, de erkenning van de identiteit en van de waardigheid van de eigen cultuur in de optiek van een permanent zoeken naar dialoog,, begrip en wederzijdse verrijking.
4. Interculturaliteit voorziet erin dat niemand kan pretenderen dat de andere zich moet aanpassen aan de modellen van zijn eigen cultuur (die beschouwd wordt als waardevol tot in het oneindige en absolute).
5. Interculturaliteit gaat uit van personen die capabel zijn om te veranderen van perspectief en van standpunt om de werkelijkheid te kennen en te begrijpen in al haar dimensies..
6. Interculturaliteit ontkent het conflict niet, maar voedt op tot het oplossen van conflicten zonder geweld.

MULTICULTURALITEIT / PLURICULTURALITEIT

Nederland heeft zich de afgelopen 40 jaar ontwikkeld tot een (post-)moderne samenleving. Verbluffend pluriform. Een libertaire samenleving. Toch is er desondanks sprake van een normatieve samenleving, gebaseerd op een meerderheidscultuur van de burgerlijke middengroep. De heersende cultuur is de cultuur van de welvarende, democratische en een hoogopgeleide burgers.

Wie al te ver afwijkt van de meerderheidscultuur loopt het risico van uitsluiting. Critici van de multiculturele samenleving zeggen dat op het gebied van muziek en culinaire tradities de culturen door elkaar lopen. Dat is geenszins het geval als we het hebben over gezinscultuur, gelijke rechten van mannen en vrouwen, diverse uitingsvormen van seksualiteit, zelfstandigheid van het individu, sociale intelligentie, communicatieve vaardigheden, etc. In het onderwijs en in de wereld van de arbeid vindt permanent een selectie plaats.

IDENTITEIT VAN DE “NIEUWKOMERS”

In de 70- en 80iger jaren werd sterk de nadruk gelegd op de cursussen eigen taal en cultuur. De integratie mocht niet al te bruusk verlopen.

Vanaf de 90iger jaren wordt het onderwijs in de eigen taal gezien als een hulpmiddel bij het verwerven van de Nederlandse taal. Critici van de multiculturele samenleving vragen zich af of de koestering van eigen taal, identiteit en cultuur wel samengaat met het streven naar emancipatie en integratie.

EERDER PLURI- DAN MULTICULTURALITEIT

Integratie met behoud van eigen identiteit is een vrome leugen, wordt nu gezegd. Wie de nadruk legt op eigen identiteit loopt ernstig risico de sociale ongelijkheid nog te vergroten. De kritiek is hard : “We leven in Nederland langs elkaar heen : ieder zijn eigen café, zijn eigen school, zijn eigen idolen, zijn eigen muziek, zijn eigen slager.” Er is een verticale scheiding. De uitzonderingen, de maatschappelijk geslaagde vreemdelingen, bevestigen de regel.

CULTURELE KARAKTERISTIEKEN

De scheiding van kerk en staat is een groot goed in Nederland. De Islam aanvaardt die scheiding niet echt. Er zijn dus culturele verschillen die niet vatbaar zijn voor plooiën, schikken en afkopen.

Deze wezenlijke verschillen en de houding van de dominante cultuur (“in het geïndividualiseerde wereldbeeld passen geen groepsidentiteiten, geen groepsgebonden culturen”) bieden geen genoegdoening aan etnische groepen die in de liberale democratie een weigering zien om hun cultuur als van gelijke waarde te erkennen.

DUBBELE IDENTITEIT

In de opvattingen over burgerschap in de Europese Unie zit heel duidelijk de gedachte van complementariteit. Het is mogelijk Deen én Europeaan te zijn. De Europese discussie over “op welke gebieden mag iedereen, mag elke lidstaat verschillend zijn” helpt de discussie op nationaal-Nederlands niveau. Steeds meer wordt aanvaard dat mensen verschillende identiteiten en loyaliteiten kunnen combineren. Men stelt in Nederland vast dat de jonge generatie migranten in de duale identiteit een uitweg ziet om de culturele kloof tussen de traditie van de ouders en wat zij op school voorgeschoteld krijgen, te overbruggen.

CULTURELE MODELLEN

Steeds meer wordt in de Nederlandse discussie gepleit voor het expliciet maken van wat men onder Nederlandse identiteit verstaat. Wat zijn de specifieke kenmerken, welke waarden en normen behoren tot het karakter van het land en van de burgers van dat land? Waar de critici van de multiculturele samenleving de geschiedenis van Nederland (het collectieve geheugen) als leerstof willen laten opnemen in de inburgering, pleiten anderen voor het model van een "Maison de l'histoire", waarin ook de geschiedenis van de migranten (Suriname, Turkije, Marokko, Indonesië,) als onlosmakelijk onderdeel wordt gezien en getoond.

MULTICULTURALITEIT / PLURICULTURALITEIT

Cultureel pluralisme : vorm van sociale organisatie waarin de etnische groep zijn tradities en culturele trekken behoudt, in vrede samenwerkt, en in relatieve gelijkheid deelneemt aan het politieke, economische en sociale leven. In sommige samenlevingen beschouwen sommige ideologieën (voortkomend uit de dominante cultuur) het cultureel pluralisme als een tijdelijk verschijnsel en een overgangsfase met het uiteindelijke doel integratie of assimilatie.

In Roemenië bevordert het beleid met betrekking tot de integratie van minderheden het behoud van de culturele identiteit, en niet het opgaan in de dominante cultuur.

In de **Strategie voor de verbetering van de situatie van de Roma** voorziet het hoofdstuk “Het welzijn van het kind” in de opleiding van jong zigeuners als bemiddelaars en opleiders in de zigeunergemeenschappen, de verhoging van de maatregelen om kinderen, inclusief gehandicapten, te verzorgen in gespecialiseerde instituties, alsook preventie maatregelen tegen schooluitval en misbruik van welke aard ook.

Een deel van hoofdstuk “Cultuur en de erediens” betreft de financiering van projecten op het terrein van het multiculturele.

Om een samenleving te krijgen die open staat voor multiculturaliteit, moet vooral de mentaliteit veranderen. Wij hebben het dan over de acceptatie van de diversiteit, over de tolerantie. Deze attitudes worden slechts geleidelijk aan verkregen door echt samen te leven. Ze worden dan een deel van de socialisatie, maar tevens is het nodig dat ze geïnstitutionaliseerd worden. In dit lange proces, ligt de belangrijkste rol bij de overheid en in tweede instantie bij de civiel maatschappij.

INTERCULTURALITEIT / INTERCULTURELE HOUDING

Interculturaliteit : het interactieve proces van twee culturen of typen van culturen, die zich gedurende een bepaalde tijd in een wederzijdse relatie bevinden.

Interculturaliteit veronderstelt : de vervanging van bepaalde traditionele culturele elementen, de combinatie van nieuwe culturele elementen, de totale verwerping van andere culturen. De gedwongen acculturatiesering kan leiden naar assimilatie, een fenomeen dat vandaag de dag op het politieke vlak verworpen wordt.

De hele **Strategie voor de verbetering van de situatie van de Roma** is ontworpen in een intercultureel perspectief door de conceptie van ondersteunende programma's voor de Roma , en in overeenstemming met de rechten van minderheden, zoals ze gedefinieerd zijn in de Roemeense Grondwet.

Het hoofdstuk “Communicatie en civiele participatie” vermeldt expliciet de organisatie en de ontwikkeling van interculturele educatieve programma's en informatie over de Roemeense maatschappij, en dit met medewerking van de Roma gemeenschap. De uitvoering van de Strategie door de regering geschiedt volgens de interculturele aanpak, waarin vertegenwoordigers van de Roma gemeenschap betrokken worden op zowel plaatselijk als nationaal niveau. Deze vertegenwoordigers hebben trainingscursussen gevolgd, en rekening houdend met hun ervaring, zal de regering hen inschakelen in geformaliseerde en geïnstitutionaliseerde representatieve organen. Op nationaal niveau komen ministeriële commissies met daarnaast departementale bureaus. Het is tevens van belang het profiel te definiëren van de experts (Roma, zigeuners). Op deze manier hoopt men een duidelijker beeld te krijgen van wat ze moeten gaan doen, van de wijze waarop ze met de lokale autoriteiten in contact moeten treden, met de gemeenschap van de Roma en met de niet-gouvernementele organisaties.

Het Nationaal Bureau van de Roma neemt deel aan een project PHARE 2002 deel bedoeld om punt 20 uit het algemeen plan, te weten de gemeenschapontwikkeling goed in beeld te krijgen.

Als voorbeeld van een interculturele houding in de Roemeense politiek zou men enkele realisaties van diverse ministeries kunnen noemen om de situatie van de Roma te verbeteren. De minister van Arbeid en Solidariteit heeft werkgelegenheidsprogramma's voor Roma om ze aan te moedigen traditionele beroepen uit te oefenen, en speciale beroepsopleidingen voor diegenen die bij de arbeidsbureaus zijn ingeschreven. De toegang tot de arbeidsmarkt wordt op deze wijze gemakkelijker gemaakt. In 2001 hebben 700 Roma een baan gevonden. De

Roma zijn de directe belanghebbenden bij de wet nr. 416 betreffende het minimum loon , en van de Ordonnance nr.337 die leermiddelen ter beschikking stelt tegen gereduceerde prijs voor families met lage inkomens. In samenwerking met niet-gouvernementele organisaties zijn totnogtoe ongeveer 3000 identiteitskaarten uitgereikt aan Roma.

In 2001 hebben ongeveer 200 Roma- en niet Roma leraren taalonderwijs gegeven (in Romani, de moedertaal van de Roma) aan meer dan 10.000 leerlingen. Ongeveer 150 Roma studenten worden elk jaar toegelaten tot de universiteiten , als gevolg van programma's van het Ministerie van Onderwijs en Onderzoek.

Op het niveau van de wetgeving is Ordonnance nr. 137 belangrijk. Dit is belangrijk in de strijd tegen discriminatie. Het artikel heeft tevens geleid tot de oprichting van het Nationaal Adviesorgaan voor de Strijd tegen discriminatie.

Een speciaal fonds, opgericht in januari 2001, met een budget van 900.000 euro om 40 projecten te financieren in de domeinen : publieke administratie, bescherming van het milieu, beroepsopleiding, huisvesting en burgerschapsvorming van de opleiders uit de Roma gemeenschap.

CULTURELE IDENTITEIT

De cultuur (of de beschaving) is een complex geheel dat de kennis, de geloofsopvattingen, de kunst, de morele en juridische regels, de gebruiken en elke andere competentie of gewoonte omvat die de mens heeft verworven als lid van de maatschappij.

De cultuur heeft een nauwe relatie met de culturele antropologie. Volgens de Roemeense school maken de algemene thema's uit de culturele antropologie het mogelijk de veranderingen te verduidelijken die ontstaan in de demografische, sociaal-economische en psychosociale structuren van het land, onder invloed van de moderne, industriële en stedelijke beschaving, die vervolgens een rol heeft gespeeld in de ontwikkeling van de beschaving op het platteland. Men heeft op gedetailleerde wijze de volgende problemen in kaart gebracht : identiteit en verschillen in de cultuur, stijlen in het taalgebruik en in het denken, oriëntaties op de wereld en op de persoonlijkheidsstructuur van het Roemeense volk.

Een concept dat gelieerd is aan de culturele identiteit is het concept van de "basis persoonlijkheid" die een waarde verleent aan de psychische trekken, aan het karakter en aan de gedragingen die een groep heeft geassimileerd, als gevolg van een gemeenschappelijke levenservaring. Elke groep definieert zijn "basis persoonlijkheid" in de kunst, de folklore, de mythologie, de godsdienst.

In de **Strategie voor de verbetering van de situatie van de Roma**, conform met het principe van een differentiatie in de identiteit, heeft men de oprichting van een institutioneel systeem voor de gemeenschapontwikkeling voorzien, de promotie van intercultureel onderwijs en educatie, de vorming van een elite uit de Roma populatie, de bevordering van een sociale solidariteit en de "herbevestiging" van de identiteit van de Roma gemeenschap.

Het hoofdstuk "Cultuur en de erediens" heeft als doelstelling het behoud van de identiteit van de Roma en de versterking van het gevoel van eigenwaarde. Daarnaast worden projecten voorzien die bijdragen aan de vorming van een politieke, culturele en kunstzinnige elite onder de Roma en de dotatie van een prijs voor artistieke creaties door Roma die de identiteit van Roma kunnen versterken.

CULTURELE MODELLEN

De cultuur organiseert zich in modellen, expliciet of impliciet, die horen bij gedragingen verkregen en overgedragen door symbolen.

De essentiële kern van de cultuur wordt gevormd door traditionele ideeën en door waarden die ermee verbonden zijn; de culturele systemen kunnen aan de ene kant worden beschouwd als producten van de actie, en aan de andere kant als elementen die toekomstige acties conditioneren.

Een studie van het Instituut voor Onderzoek naar de Kwaliteit van het Leven in 1998, met een steekproef van 1730 Roma toont aan dat

Het verschil tussen de twee migratiebewegingen zit hem in de bestemming van de migratiebeweging en in de afstand. De Roemeense bevolking verplaatst zich hoofdzakelijk in de richting van de steden, terwijl de Roma zich vaak binnen het landelijke gebied verplaatsen, over kleine afstanden, in het algemeen binnen hetzelfde district.

Ondanks de ideeën (en vooroordelen) die over de Roma bestaan, namelijk dat Roma zich dan andere bevolkingsgroepen verplaatsen over de grenzen – vooral richting West-Europa – heeft het Europese Comité voor de Migratie in 1997 aangetoond dat die recente bewegingen niet belangrijker zijn dan de migratie binnen die landen zelf. Het beeld heeft alles te maken met het feit dat Roma zichtbaarder aanwezig zijn, en door hun traditionele levensstijl en kostuums.

De migratie van de Roma kan men ook niet klasseren in de categorie “emigratie”, omdat ze nooit definitief het land verlaten. Ze vertrekken met de intentie ergens anders twee jaar te verblijven, en keren dan terug naar Roemenië. De verplaatsingen buiten de landsgrenzen doet men nooit individueel, maar in groep. De groep geeft steun aan de leden die zich allen in dezelfde kwetsbare situatie bevinden. Diegenen die zich verplaatsen, behoren niet de traditionele Roma, maar leven in gemengde gemeenschappen, wat betekent dat er ook Roemenen deel van uitmaken. De externe migratie is dus niet een houding van de traditionele groepen die leven volgens de oude regels, maar een nieuwe houding, van een ander type. De Roma die in de steden leven zijn dus eerder geneigd grensoverschrijdend te migreren dan diegenen die op het platteland leven. De reizende Roma zijn jonge huishoudens, beter opgeleid, met een normale toegang tot de media. Over het algemeen beschikken deze families over hogere inkomens.

Een andere studie uit 2001 door het Instituut voor Onderzoek naar de Levenskwaliteit toont aan dat 22 % van de Roma leven van een regulier salaris, 18,9 % werken dagelijks, 15,6 % ontvangen pensioen, 13,3 % leven van familiale uitkeringen, 5,2 % hebben hun inkomsten van werk op het land of van producten die in de familiale sfeer zijn gemaakt. De gelegenhedenactiviteiten en de kleine handel levert het nodige inkomen van 4,5 % van de Roma families, en de handel en werk in het buitenland levert het bestaan aan 2,6 % van de huishoudens. De andere inkomsten komen uit : bedelen (1,6 %), spaartegoeden en kansspelen (1,2 %). Het gemiddelde inkomen per persoon is ongeveer 150.000 Lei, wat ongeveer 10 % is van het minimumloon in Roemenië.

KARAKTERISTIEKEN / CULTURELE TREKKEN

De specifieke culturele trekken hebben te maken met :

- de taal
- de gebruiken
- de klederdracht
- de religie
- de kostuums
- de houding / gedrag

De culturele karakteristieken, zoals hierboven vermeld, worden erkend en veilig gesteld door de Roemeense Grondwet, in Artikel 4 “De eenheid van het volk en de gelijkheid tussen de burgers”.

De hele **Strategie voor de verbetering van de situatie van de Roma** houdt rekening met de karakteristieken van de etnische groep Roma.

Ondanks de interne en externe migratie, wil men de Roma inschakelen in de Roemeense systeem van de volksgezondheid. Hoofdstuk “Gezondheidseducatie” voorziet programma’s voor familiale planning, vaccinatiecampagnes, strijd tegen tuberculose, Aids en seksueel overdraagbare ziekten.

In het hoofdstuk “Sociale zekerheid” heeft men een uitkering voorzien voor kinderrijke families met lage inkomens. Het hoofdstuk “Economische vooruitgang” stelt acties voor, in het bijzonder gericht op vrouwen om een baan te vinden.

Het hoofdstuk “Cultuur en erediens” wil de cultuur van de Roma bevorderen via radio, televisie en pers met specifieke publicaties, door de oprichting van een artistiek muzikaal ensemble en van een Roma theater, waarin zowel grote spektakels in de taal van Roma zal brengen of evenementen die door de Roma cultuur zijn geïnspireerd.

De armoede en de sociale uitsluiting leiden bij de Roma tot inventieve vormen van overleven, op de grens van het legale, die bovendien de bestaande vooroordelen versterken. Het gaat in feite om een vicieuze cirkel : de vooroordelen leiden tot marginalisatie, de marginalisatie houdt een vermindering van welvaart en welzijn in, de armoede leidt tot gedragingen die vervolgens weer de vooroordelen bevestigen. Het is niet eenvoudig deze situatie te veranderen, omdat het gaat om houdingen, stereotypen en vooroordelen die gedurende eeuwen zijn gegroeid.

En de (positieve) veranderingen zouden in enkele jaren bewerkstelligd moeten worden. De evolutie moet zowel plaatsvinden in de meerderheid van de Roemeense bevolking als in de gemeenschappen van de minderheden.

GEMEENSCHAP

VOLKSGROEP / ETNISCHE GROEP

Etnische groep : een geheel van individuen verdeeld over een zelfde territorium en behorend tot dezelfde cultuur, en die dezelfde taal spreken.

In de Oudheid betekende het woord etnische groep naburige maatschappijen die verschillend waren van de Griekse stadstaat.

De term is vervolgens geassocieerd met de idee van ras, om bevolkingen aan te duiden van "subgroepen" binnen een zelfde ras. Daarna, in de periode van de kolonisatie had het begrip etnische groep vooral betekenis voor de autochtonen. Men wilde aangeven dat er gemeenschappelijke trekken waren, van vooral culturele aard, maar zonder veel gevoel voor identiteit. Het was vooral een manier om jezelf als koloniaal te definiëren.

In tegenstelling tot sociologen uit Noord-Europa voor wie het concept van etnische groep steunt op de notie collectiviteit, gaan de Franse sociologen uit van de taal. In elk geval blijft de definitie tot de jaren 70 gehandhaafd en is een terrein voor onderzoek naar de "primaire" gedragingen van het menselijke wezen.

Tegen het einde van de 20ste eeuw verdwijnt in de westelijke landen de idee van een etnische groep die berust op natuurlijke en objectieve criteria ten voordele van een culturele benadering. Het gebruik van de term is zeer vaak beperkt tot de domeinen van de kunsten. In dat geval draait het dan vooral om het feit van de erkenning van expressievormen van miskende bevolkingsgroepen.

Het is in elk geval duidelijk dat bevolkingsgroepen die met de term etnische groep aangeduid worden, meestal wonen in ex-kolonies. Er is zelden sprake van westelijke etnische groepen ...

Het thema van de herwaardering van etnische groepen komt nu vooral terug in de mode, waar stoffen en accessoires al zodanig gekwalificeerd worden. Zelfs als de authenticiteit van motiefjes en gebruikte materialen alleszins betwist kunnen worden, zijn ze toch van Afrikaanse inspiratie, of tenminste wat het publiek zich daaronder voorstelt.

Tegenwoordig wordt het begrip etnische groep gebruikt om de verschillen te waarderen. Bij jonge immigranten die de term vaak gebruiken, kent hij diverse betekenissen of onderdelen :

- De idee van een minderheidsgroep die gemeenschappelijke territoriale origines heeft, meestal van heel "ver", namelijk die waar hun ouders woonden. Maar de grenzen van de etnische groep blijven vaag, ook al beleven de ouders de eigen identiteit ("wij zijn Kabyl, geen Arabieren"). De etnische band wordt sterker op het moment dat zij de verschillen met de dominante cultuur aanvoelen, die ze zien als die van de "echte Fransen", zelfs al zijn die van Spaanse of Italiaanse oorsprong ...
- De behoefte aan erkenning als een eigen cultuur : maar ook hier is de grens vaag en de identiteit die ze moeten gaan aannemen wordt verward met de identiteit van "jongere", verschillend van de wereld van de volwassenen. De eigen culturele identiteit verschilt naar gelang de groep waartegen men "oppositie" wil voeren : in een ontmoeting met een "Franse" rapper en een funky Malier is het de artistieke identiteit van elk die telt, niet de etnische origine.
- Het beroep doen op het concept van de etnische groep om de pluraliteit en het intercultureel karakter van een groep te waarderen. Volgens deze benadering is de term etnische groep ook van toepassing op de "echte Fransen", opgevat als een van de samenstellende delen van eenzelfde groep die erkend wordt als een gemeenschap met een identiteit : behorend tot dezelfde stam. De term stam heeft dus een averechtse betekenis gekregen, want, dicht tegen het concept etnische groep, definieert de term een homogene groep.

Tegenwoordig definiëren jongeren de term etnische groep ook als een "etnische alliantie", samengesteld uit musici van verschillende afkomst, die woordvoerders zijn geworden van het engagement van jongeren voor de democratie. (In Toulouse heeft zo'n alliantie meegedaan met de lokale verkiezingen)

MINDERHEID

Minderheid : in een geopolitieke betekenis is het een etnische of religieuze groep die zijn identiteit opeist in een staat waarin deze groep numeriek een minoritaire gemeenschap vormt.

Het concept van nationale minderheid ontstaat in de 19de eeuw door de ontwikkeling van het nationale gevoel bij de volkeren die de mozaïekstaten vormen in Centraal-Europa en in de Balkan. Het gegeven dat sommige etnische groepen die numeriek een meerderheid vormen en erkend worden als een "natie" (b.v. de Hongaren), heeft een geheel van diverse groepen opgewekt om hun eigen identiteit, gebaseerd op geschiedenis, taal of cultuur te herbevestigen. Eens het nationale gevoel gewekt, ziet de groep die niet in staat is zich op te werpen als dominante groep, zichzelf als een uitgebuite groep, dus als een minderheid.

Sedert ongeveer 20 jaar is het fenomeen van nationaal reveil, lange tijd "verdoofd" door het communistische systeem, weer manifest aanwezig.

Het behoren bij een minderheidsgroep is subjectief omdat het numeriek niet juist is : indien een kleine groep individuen macht krijgt over de meerderheid van de bevolking, kan deze groep zich niet langer als een minderheid definiëren, maar als een elite.

Een groep definieert zichzelf als minderheid als de leden van de groep een gevoel van discriminatie hebben op het terrein van de wettelijke rechten en voordelen niet kennen die de rest van de samenleving wel kent. Dit gevoel zal al snel vertaald worden in een eisenpakket. De schaal van eisen kan gaan van een simpele erkenning van de identiteit tot de onafhankelijkheid van de groep en erkenning als natiestaat.

Het niveau van de eisen hangt af van een geheel aan sociaal-historische criteria die eigen zijn aan de groep en niet perse proportioneel aan het niveau van de ondergane discriminatie.

Bij uitbreiding van het begrip, kan het concept van de minderheidsgroep ook gebruikt worden om sociale groepen aan te duiden die op zoek zijn naar een eigen identiteit, en die zeer particuliere eisen kunnen stellen, om b.v. quota te eisen waardoor de groep op alle niveaus van het sociale leven is vertegenwoordigd.

VOLKSGROEP / ETNISCHE GROEP

Bij het woord etnische groep (van het Griekse ethnos : volk met een primitieve organisatievorm, als van een stam, "lager" dan de stad) refereert men aan een groep met een gemeenschappelijke origine. Binnen de groep zijn de banden zeer sterk, bijna van "natuurlijke" aard. In die zin benadert het begrip etnische groep deze van de term ras.

De collectiviteit wordt dus gedefinieerd door volgende elementen :

- De taal, die echter ook gedeeld kan worden met andere etnische groepen;
- Het territorium, te begrijpen als een omgeving zonder strikte grenzen;
- De cultuur, te begrijpen als een geheel van waarden, normen, modellen van levenshouding, de familiale, economische en sociale organisatie;
- Het gevoel van betrokkenheid : de etnische groep;
- De uitdrukkelijke wil om samen te wonen.

Het concept van de etnische groep is derhalve verbonden met een groep individuen die zich erfgenamen voelen van een historische en culturele continuïteit en wensen deze te behouden. Het concept wordt gedefinieerd op basis van de historische gemeenschap en op basis van de culturele specificiteit. Het concept onderscheidt zich van de natie omdat er geen sprake is van een politieke organisatie.

In elk geval, in het dagelijkse taalgebruik, geeft de term minderheden groepen aan die drager zijn culturele verschillen op taalkundig, religieus of enig ander gebied.

GEMEENSCHAP

Het concept gemeenschap dekt een reeks van betekenissen : voor dit onderzoek houden wij het bij het verschil tussen een "sociaal-culturele" en een "ruimtelijke" betekenis.

In de sociaal-culturele betekenis identificeert het concept gemeenschap, in tegenstelling tot maatschappij, een specifiek sociaal verband. Aldus brengt het concept gemeenschap heel duidelijk de bijzondere band tussen de individuen, bepaald door gemeenschappelijke referenties aan een extern doel. Deze tweedeling gemeenschap - maatschappij is lange tijd gebruikt om het verschil aan te geven in de kwaliteit van de sociale banden : in de gemeenschap wordt de kwaliteit van de sociale banden uitgedrukt door gevoelens van solidariteit, van een sterke identificatie en betrokkenheid. De familie, een natuurlijk organisme gebaseerd op een sterk gevoel van verbondenheid en van solidariteit, op de collectieve wilsuitingen en op een morele oriëntatie die gebaseerd is op religie, vertegenwoordigt feitelijk het ideale prototype van het concept gemeenschap. Daartegenover is in de maatschappij elk individu alleen, geïsoleerd en leeft in een toestand van spanning met alle anderen.

In de "ruimtelijke" betekenis definieert het concept gemeenschap fundamenteel de relatie tussen een geheel van individuen en een territorium. Vandaar dat in dit geval het concept gemeenschap kan aangeduid worden als een collectiviteit van actoren die een bepaalde omgeving delen waarin ze het grootste deel van hun dagelijkse bezigheden realiseren.

MINDERHEID

Vanuit juridisch standpunt bestaat er geen afgebakende notie van minderheid waarover internationaal overeenstemming bestaat. Volgens de teksten van de UNO en van de Raad van Europa worden als minderheden beschouwd : groepen die numeriek een minderheid van de bevolking vormen, die weliswaar de nationaliteit van het land hebben waar zij leven, maar zich van de rest van de bevolking onderscheiden door etnische, religieuze en taalkundige karakteristieken; zij nemen geen dominante plaats in en wensen hun identiteit te behouden. Deze definitie sluit dus buitenlanders, gastarbeiders en hun families, politiek vluchtelingen en statenlozen uit.

Volgens een sociaal-politieke benadering echter, hangt de notie minderheid niet alleen af van numerieke factoren, maar ook van andere factoren. Van de factor discriminatie bijvoorbeeld. Minderheden zijn derhalve groepen die

een marginale positie innemen in de maatschappij, door hun gebrek aan macht of wettelijke rechten, waardoor zij onderworpen zijn aan andere groepen.

Vanuit een sociologisch standpunt gezien kunnen minderheden ingedeeld worden in categorieën : religieuze, taalkundige, culturele, etnische, nationale, territoriale (die al lange tijd op een bepaald territorium wonen).

Volgens de Italiaanse Grondwet beschikken de leden van een minderheid over dezelfde sociale en wettelijke rechten, onafhankelijk van geslacht, ras, taal, religie, politieke opinies, persoonlijke en sociale levensomstandigheden. Bovendien is er een bijzondere bescherming voorzien van religieuze en etnisch-taalkundige minderheden.

ETNISCHE GROEP

De grootste etnische minderheid in Nederland bestaat uit mensen van Surinaamse, Antilliaanse en Arubaanse afkomst. Na de onafhankelijkheid van Suriname in 1975 konden Surinamers die dat wilden de Nederlandse nationaliteit behouden. De band tussen Nederland en de voormalige koloniën heeft er toe geleid dat ook veel Indonesiërs en Molukkers in Nederland zijn komen wonen.

GEMEENSCHAP

Nederland is in hoge mate een anonieme stadssamenleving. De verstedelijking heeft het individualisme in de hand gewerkt. Critici zeggen nu dat de “grenzeloze houding” van Nederlanders niet bijdraagt tot integratie, omdat daar achter maar al te vaak een afstandelijke en achteloze samenleving schuilgaat. Eigenlijk wordt gezegd dat de “afwezigheid van nationalisme” een obstakel is voor de integratie van anderen.

MINDERHEID

Het debat dat nu gevoerd wordt, wordt alsmaar heftiger. De dominante cultuur zal explicieter dan voorheen aangeven dat nieuwkomers zich moeten aanpassen, integreren, of zelfs assimileren.

Of anders zullen minderheden aan de kant blijven. En zullen gekwetstheid en onbegrip de bovenhand nemen. Met uitingen van crimineel gedrag. En discriminatie.

GEMEENSCHAP

De gemeenschap is een socio-humane entiteit waarin de leden met elkaar verbonden zijn – op hetzelfde territorium – door vaste en traditionele relaties, bevestigd door de tijd.

Door samen dezelfde ecologische ruimte te “bezetten”, gebruiken de leden van een gemeenschap samen de natuurlijke bronnen van het omringende milieu.

Deze gemeenschap wordt gekenmerkt door een relatieve autarkie. Zij omvat op beperkte schaal alle activiteiten die eigen zijn aan om het even welk sociaal systeem : economie, moraal, religie,, etc.

De **Strategie voor de verbetering van de situatie van de Roma** is bedoeld als een nationaal document, dat omkaderd wordt door een programma van concrete maatregelen op politiek gebied, zowel nationaal als lokaal.

In de opvatting en de daadwerkelijke uitwerking van de programma's is een belangrijke rol weggelegd voor het aspect gemeenschap. Dit blijkt uit een sterke decentralisatie van de activiteiten alsook door de inschakeling van de civiele maatschappij, met name de niet-gouvernementele organisaties van de Roma.

Het hoofdstuk “Ontwikkeling en gemeenschapsadministratie” voorziet de organisatie op districtsniveau van gemengde groepen samengesteld uit gekozen vertegenwoordigers van deze gemeenschap, met mensen uit de gedecentraliseerde structuren van de centrale administratie en met de verenigingen van Roma. Deze groepen gaan de belangrijkste noden en behoeften inventariseren en evalueren om de hulpprogramma's effectief in te kunnen zetten. Het hoofdstuk van de Strategie vermeldt eveneens de oprichting van een legaal kader dat aan de Ministeries en aan de nationale en lokale agentschappen, alsook aan de territoriale gedecentraliseerde structuren de bevoegdheid geeft projecten te financieren.

Het hoofdstuk “Communicatie en burgerschapsontwikkeling” heeft de bedoeling nationale informatieprogramma's en educatieve programma's over gezondheidszorg, educatie en familie, de zorg voor de kinderen, toegang tot de arbeidsmarkt, de burgerrechten, maatschappelijk werk, etc. te initiëren.

Om al deze programma's ook echt in gang te kunnen zetten, heeft men de volgende structuren opgericht:

- Een Interministerieel Comité voor het in gang zetten van programma's en projecten en om deze op te volgen;
- Ministeriële Commissies voor de Roma;
- Departementale bureaus voor de Roma;
- Lokale experts

ETNISCHE GROEP

Etnische groep: groep met gemeenschappelijke culturele tradities en die zich bewust is van zijn identiteit als subgroep van de maatschappij. Essentieel is het sentiment van de identiteit en de perceptie die men van zichzelf heeft in relatie tot de verschillen met andere leden van de samenleving.

Het concept van de etnische groep beschrijft vaak een nationale minderheid die leeft in het kader van een staat en die zelf niet het statuut van een natie heeft verkregen.

De etnische groep verschilt van de natie door de volgende karakteristieken :

- In het algemeen is die groep kleiner van omvang;
- Zij heeft een gemeenschappelijk erfgoed;
- Zijn bestaan is verankerd in de menselijke geschiedenis terwijl de naties gedetermineerd worden door tijd en ruimte;
- In essentie is de groep exclusief en “aangeboren”: de kwaliteit van een groepslid wordt alleen maar verkregen als de individuen de karakteristieken aangeboren zijn.

De hele **Strategie voor de verbetering van de situatie van de Roma** is ontworpen, rekening houdend met de karakteristieken van deze etnische groep en met hun verlangen zich aan te passen aan de Roemeense samenleving.

In het hoofdstuk “Justitie en ontwikkeling” stelt de overheid voor de problemen op te lossen van de Roma die over geen enkel rechtsgeldig papier beschikken. Het hoofdstuk

“Communicatie en burgerschapsontwikkeling” stelt een ambitieus nationaal informatieprogramma voor en een programma om de strijd aan te gaan tegen interetnische vooroordelen die blijven bestaan, ook binnen de publieke instellingen.

Roma-burgers maken deel uit van alle structuren die in het kader van de Strategie opgericht worden, zowel nationaal als lokaal.

MINDERHEID

Sociale minderheden : raciale, religieuze, etnische, politieke groepen die numeriek meestal klein zijn en verschillend zijn ten opzichte van de grotere collectiviteiten, die hen als het ware “includen” en hen controleren.

Zij bestaan uit sociale groepen die in een bepaalde mate verschillen, qua normen en sociale waarden. Zelden vormen zij meer dan de helft van de bevolking waarvan ze deel uitmaken; zij hebben niet hetzelfde sociaal statuut, niet dezelfde politieke macht en beschikken niet over dezelfde publieke ondersteuning.

Omdat de sociale minderheidsgroepen het resultaat zijn van een proces van sociale stratificatie, zijn hun relaties met de dominante samenleving gebaseerd op houdingen en gedragingen die de ongelijkheid en de sociale afstanden reproduceren : isolement, segregatie, marginalisatie en discriminatie.

Volgens de volkstelling van 1992 vertegenwoordigen de Roma de tweede etnische minderheidsgroep van het land : ongeveer 1,8 % van de bevolking. Vanaf het begin van de jaren 90 ijvert de Roemeense staat voor het behoud van etnische, taalkundige, culturele, religieuze identiteit van de minderheden, in overeenstemming met de Europese standaards in deze materie.

In 1993 is de Raad voor de Nationale Minderheden opgericht, een consultatief orgaan dat gecoördineerd wordt door de Secretaris-Generaal van de regering en die als doelstelling heeft relaties aan te gaan met de organisaties die de Rechten van de mens verdedigen.

In 1997 is het Departement voor de Bescherming van de Nationale Minderheden gecreëerd, geleid door een Minister die het statuut heeft van “lid van de regering “; de opdracht is legislatieve maatregelen uit te vaardigen in het voordeel van personen die tot een minderheid behoren.

Vanuit deze politieke lijn is het Bureau voor de Sociale Integratie van Roma geboren, die een serie van projecten ontwikkelt, om de arbeidsparticipatie van Roma te verhogen.

De kwestie van de nationale minderheden en in het bijzonder van de Roma, is het onderwerp van onderzoeken van het Onderzoeksinstituut naar de problemen van de nationale minderheden. Dit instituut is recent opgericht door de regering en wordt gecoördineerd door het Departement voor de Bescherming van de nationale Minderheden.

Het instituut zal de publieke organen informeren, de niet-gouvernementele organisaties en in de breedte de Roemeense bevolking over de rechten van nationale minderheden, over de wijze waarop ze hun identiteit kunnen behouden en verder ontwikkelen en over de wijze waarop in andere landen deze rechten worden gegarandeerd.

Een ander instituut, namelijk het Centrum voor Europese Studies over etnische problemen, dat valt onder de Roemeense Academie, heeft tot doel te studeren op de divers aspecten die verband houden met etnische, taalkundige, religieuze groepen in Europa, hun evolutie en de interetnische communicatie, alsmede de promotie van regels en ideeën die in de Europese landen gedeeld worden met betrekking tot de rechten van de mens.